

Gnostisismen: — Jesu hemmelige lære?

Følge gnostikerne sitter de inne med en ren ubesmittet bibelsk lære som blant annet stammer fra mysticeresamfunnene blant esseerne. Jesus var esser, og det hevdes at han valgte ut tre av sine disipler for å sette dem inn i sin «egentlige lære».

Konklusjonen er derfor at kristne gnostikere hevder å sitte inne med en hemmelig lære fra Jesus som kirken ikke kjenner til. Ifølge kirken er dette direkte kjettersk.

Gnostisismen bygger på en oppfatning av at det finnes minst to guder. Den lavere Gud står som «Skaperen» av den fysiske verden, mens den egentlige Gud er et «lys» fra universet som mennesker får en «gnist» av når det fødes. Den menneskelige kropp er derfor et fengsel for denne guddommelige gnisten vi alle har. Kroppen er derfor av det onde. Vår jobb er å løsrive oss fra det fysiske legemet.

Ut fra en slik lære tror derfor ikke gnostikerne på «den legemelige Jesus». Alle mennesker bærer i seg evnen til ond og godt, og det er derfor den enkeltes valg å oppnå frelse.

— Dette strider sterkt imot kirkenes lære om at mennesket pr. definisjon er ond, men kan få syndens forlåtelse gjennom Jesus legeme og blod. Gnostikerne konkluderer imidlertid med at vi ikke trenger kirken for å oppnå frelse, dermed går heller ikke veien til frelse gjennom Jesu legeme og blod.

Gnostikernes frelsere går på å tillegne seg kunnskap om dette «lyset», blant annet gjennom spesielle ritualer osv.

Kirken bekløpet dette synet med alle midler i århundrene etter Jesus død. Men gnostisismen skal altså ha overlevd via frimurersystemet, som via ritualer, seremonier, og bruk av symboler skal tillegne seg kunnskap og dermed frelse gjennom «Den Kongelige Kunst».

«Ta oppgjør med gnostisismen!»

Fakultetslektor Sverre Dag Mogstad ved Menighetsakademiet i Oslo oppfordrer prestene innen frimureriet å ta et oppgjør med gnostisismen. For Mogstad mener det finnes to tradisjoner innen frimureriet...

— Når en står utenfor frimureriet og prøver å kritisere, eller å analysere frimureriet, så finner jeg at det består av to hovedtradisjoner: Den ene er genuin og ekte kristen, der mange av prestene som er med utfører en skikkelig prestegjerning.

— Men ved siden av denne finner jeg en annen tradisjon. Denne er sterk gnostisk, den er ikke-kristen, og den er mystisk-orientert. Denne retningen har en annen frelseslære og et annet syn på Jesus. — Denne gnostiske tradisjonen finner jeg igjen i symbolene, ritualene, og helt tydelig i den historiske legenden.

— Disse to retningene står ved siden av hverandre uten at de er tilpasset eller harmonisert. Så når vi utenfra kritiserer, så viser de til det kristne innslaget. Vi snakker med andre ord forbi hverandre.

Teolog og frimurer Ingar Samset:

— Jeg er ikke gnostiker

— Jeg er ingen gnostiker, sier frimurer og teolog Ingar Samset, bosatt på Høylandet. I dette intervjuet tilbakeviser han angrepene om at prestene i Den Norske Frimurerorden er hemmelige gnostikere. Samtidig avviker han fra det tradisjonelle kirkelige syn om at gnostisismen bare er kjettersk. Samset mener den er noe mer, nemlig en åndstrenning og en religiøs filosofi.

— Jeg er uenig i gnostikernes konklusjoner, men har sympati for deres intensjoner. For etter min oppfatning gjorde gnostikere et ærlig forsøk på å forene babylonisk, egyptisk og hellenistisk lære, sier Samset.

Dette betyr også at Samset avviker fra den tradisjonelle kirkelige oppfatning om at gnostisismen oppsto etter Jesus død.

Ingar Samset er både teolog og frimurer. Dessuten studerte han gnostisismen som en del av sitt religionshistoriske studium. Derfor henvender vi oss til Samset for å få hans syn på gnostisisme.

Teologisk forskjell?

— Det sentrale punkt i de senere års angrep mot frimureriet har vært spørsmålet om frimureriet er preget av «gnostisk lære». For de fleste lyder dette som et spissfindig angrep mot noe som kanskje kan være en teologisk meningsforskjell, uten interesse for andre en teologer med sans for debatter om luftige emner.

— Men det er sant at kirkehistorien har vært full av strid om svært så sære spørsmål. Når det imidlertid fremmes en beskyldning om at en stor del av landets prestestand er hemmelige gnostikere, da handler det om noe mer enn bare harmnløse meningsforskjeller, sier Samset.

— Gnostisismen var ikke bare en retning som hadde avvikende oppfatninger av enkeltpunkter i den kristne kirken, men den var en bevegelse som representerte en helt annen virkelighetsoppfatning enn kirkenes.

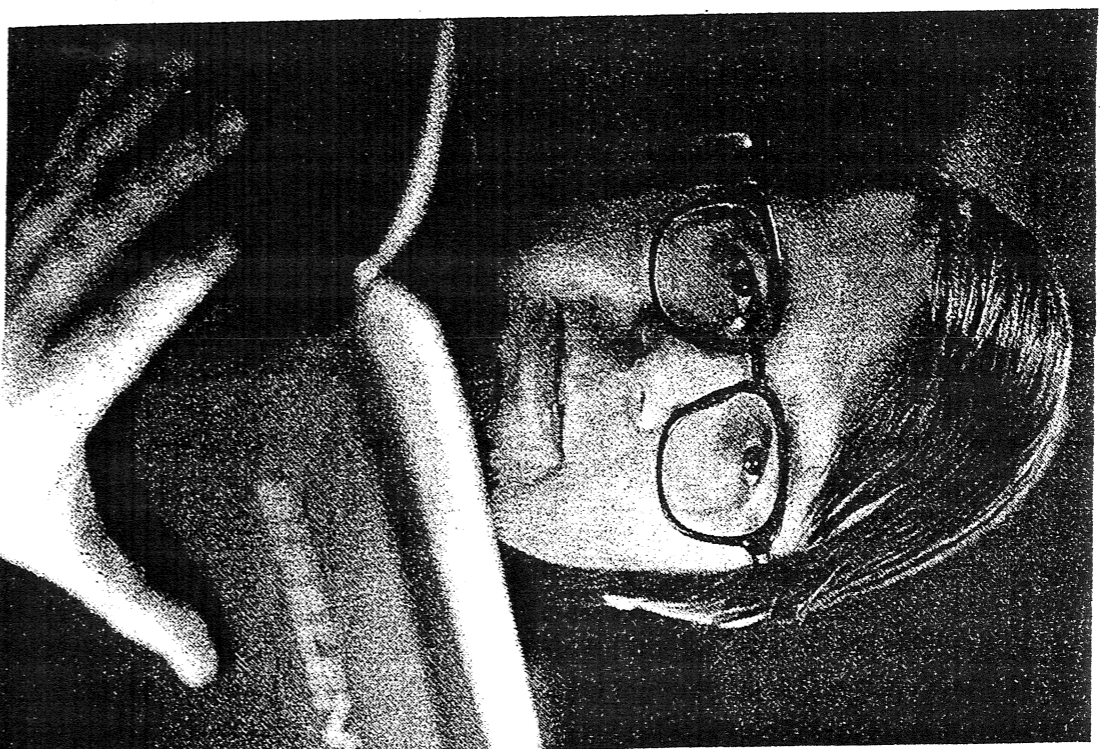
— Og det er galt å betrakte gnostisismen som et ledd i en lang rekke av «kjetterebevegelser» som kirken i århundrenes løp har kjempet imot. I motsetning til de øvrige bevegelser oppsto gnostisismen utenfor den kristne kirke, og på et tidligere tidspunkt.

Hva er felles?

Samset forklarer at før Jesus tid ble det en stadig nærmere kontakt mellom de forskjellige religioner og kulturer i det hellenistiske og det romerske riket. I denne smeltedigen av forskjellige religioner var det mange som ønsket å forene de forskjellige tanker og impulser fra babylonisk, egyptisk og gresk religion til et tankesystem. Ut fra dette sprang den gnostiske bevegelse.

Da kristendommen meldte sin ankomst ble det også forsøkt å trekke kristendommen inn i denne smeltedigen. Gnostisismen ble derfor det første forsøket på å forene kristendom og hellenistisk filosofi og kultur, mener Samset.

Dette førte til en voldsom

strid med kirken. Og denne krigen rullet opp gjennom århundrene og satte sitt preg på utformingen av de kirkelige bekjennelser.

Hvem er Gud?

Men hva dreier denne ofte blodige striden seg om? Etter Samsets mening kan dette formuleres i tre punkter:

Det første er spørsmålet om hvem Gud er. Samset sier at gnostikernes høyeste Gud er skjult for mennesket. Derimot finnes det en «lavere Gud», som blant annet fremstår i Det gamle testamente og som «Faderen» i den kristne lære.

— Ifølge gnostikerne er det denne «lavere Gud» som har skapt verden og gitt oss budene og etikken. Men siden dette er gitt av en Gud som ikke er fullkommen, er både den skapte verden og budene egentlig av det onde. Ofte fremstilles dette som om den lavere Gud vil skjule den høyeste Gud for mennesket.

— Dette var et syn kirken selvsagt ikke kunne godta. For i kirken bekjenner vi troen på «Gud Fader, himmelen og jorden skaper». Kirken kan heller ikke akseptere en Gud over — eller i tillegg til Han som fremstår i de bibelske bøker. Derfor kan heller ikke kirken akseptere tanken om at verden er ond. Og budene og etikken er gitt for at vi skal ordne våre liv på en så god måte som mulig — ikke for å «lure oss», slik mange gnostiske reninger mente.

Hva er mennesket?

For det andre peker Samset på at gnostikeren så på mennesket som en sammensetning av legeme og ånd - og der den guddommelige ånd var sperret inne i legeme som et fengsel. Kroppen var derfor en del av

det «onde» skaperverket. Derfor gjaldt det for gnostikeren å befri ånden fra legemet.

— For kirken er dette et uakseptabelt syn på mennesket. For den kristne er hele mennesket guds skaperverk. De kan derfor ikke godta at én del av mennesket skal være ond (legemet) og en del god (ånden eller gnisten).

— Hvordan bli frelst?

Samset sier at for gnostikerne går veien til frelse gjennom kunnskap og innsikt (gnosis). Ved hjelp av denne innsikt skulle ånden i mennesket (den guddommelige gnist) frigjøres fra legemet og den materielle verden og bli hevet over etikkens bud.

— Ved å frigjøre seg både fra materien og etikken (loven) hadde ånden overvunnet den «lavere Gud» — dermed var veien åpen tilbake til fellesskapet og en høyere Gud.

Ritualer og grader

— Gnostisister hevder så at mennesket kunne lære denne gnosis gjennom innvielser og ritualer som foregikk gjennom flere grader med hemmelige passord og liknende. Men gnostikere hevder at det stort ikke var mulig for alle mennesker å tilegne seg gnosis. Kun en mindre del av menneskheten var tilstrekkelig åndelig utviklet til å kunne få del i denne kunnskapen.

— Men det finnes en kristen gren innenfor gnostisismen. Og denne grenen nedfelle disse tankene i læren om Jesus. Her blir det hevdet at Jesus i tillegg til den offentlige undervisningen, hadde gitt apostlene en hemmelig lære som skulle forbeholdes de få. Derfor betrakter kristne gnostikere Jesus som en lærer som formidlet den kristne gnosis i hemmelighet til

noen få innvielde, mens han for massene presenterte litt allmenn livsvisdom. Derfor har Jesus lidelse og død heller ingen selvstendig betydning for de kristne gnostikere.

Helt i strid med kirken

— Dette er selvfølgelig i total strid med kirken her om frelse. Det var nødvendig å holde fast på at mennesket kunne finne frelse i Jesu død og oppstandelse som sanning for alle våre syndere. Ingen blir frelst gjennom å skaffe seg litt kunnskap og delta i innvielser, men alle kan bli frelst gjennom å ta imot den tilgivelse og nåde Jesus gir oss.

— Men kirken måtte også ta avstand fra at frelsen bare var tilgjengelige for noen få og høyt utviklede individer. Kirken understreker også at alt vi trenger for å bli frelst finnes i Bibelen, og at ingen trenger å søke etter noen ytterligere hemmelig lære.

— Mot de gnostiske teorier og spekulasjoner satte derfor kirken opp de enkle læringsningene: En Gud — Nåden alene — Skriften alene.

Anklagene mot prestene

Samset sier at denne oppsummeringen viser at det ikke er noen ubetydelig anklage som kastes frem mot frimureriet. Han sier videre at det er vanskelig å motbevise anklager som går på områder han som frimurer har taushetsplikt om. Han viser bare til at frimurerordenen krever tilslutning til den kristne tro.

— Og de prestene som går inn i ordelen gjør dette i visshet om at ordinasjonsløftet også gjelder for ting de er med på i frimurerisk sammenheng.

— Når beskyldningene om gnostisisme dukker opp, skyldes vel dette først og fremst at frimurerne bruker en del ytre former som overflattisk betraktet kan minne om gnostikernes inndeling i grader og liknende. Derimot legges det et ganske annet innhold i disse gradene i frimurerordenen. Og det er heller ikke ukjent fra religionshistorien at de samme former og symboler kan benyttes av ulike reninger med forskjellige former og innhold.

— De som fremdeles er i tvil om jeg er gnostiker eller ikke, er velkommen til å høre min forkynnelse i kirken og andre offentlige sammenhenger. Det er det samme evangelium jeg preker når jeg har ordet i en frimurerhøstje, oppfordrer Ingar Samset.

Søkelys på frimureriet

Dette er femte artikkel i vår serie om Frimureriet. Artikkelserien er skrevet av Bjørn Larsen. Første artikkel stod 21/1, tredje artikkel 24/1 og fjerde artikkel 26/1. Seriens sjette artikkel følger tirsdag og bringer intervju med Frimureriets øverste sjef i Norge.

